

INDUSTRIENS UTVECKLING

vid Tranåskvarn

Gamla kvarnen och om övriga anläggningar, som funnos vid Tranåskvarnsfallet, redan innan något samhälle uppstått. Under mitten av 1800-talet och samtidigt som Lövstad växte upp, anlades dessutom i närheten två garverier, tre färgerier och två bryggerier, så att när Tranås bev köping, funnos allt som allt på platsen följande anläggningar:

En kvarn, en hammarsmedja, ett sågverk, ett ullspinneri, två garverier, tre färgerier och två bryggerier, vilka dock ej alla lågo inom köpingens område. Direkt kom emellertid ej någon av dessa rörelser att ge upphov till köpingens första, mera betydande fabriksrörelse möbelindustrin, om också denna tog både kraftkällor och tomter i arv efter några av dessa äldsta anläggningar. Upphovet till möbelindustrin gåvo de små snickeriverkstäder, som igångsattes av enskilda och där tillverkning av möbler m.m. bedrevs hantverksmässigt.

Redan 1875 hade C. P. Johansson börjat snickerirörelse, sedan han ett par år väntat, att järnvägen skulle bli färdig för att medelst den kunna få avsättning lättare även på andra orter. Han fortsatte sedan under dessa hantverksmässiga former i omkr. 20 år och sysselsatte därvid högst 6 arbetare.

Omkr. 1880 började O. Nilsson och J. F. Sandkvist tillverkning av pinnstolar, dessa svarvade och polerade stolar, som sedan länge tillverkades av Tranåssnickerierna och gjorde Tranås riksbekant

- icke på grund av deras skönhet - utan till följd av deras billighet -.

Två av C. P. Johanssons gesäller, sedermera disponent A. Pettersson och verkmästare K.J. Sandberg, inrättade 1886 och 1892 egna verkstäder. Tillverkningen såväl från hans egen verkstad som delvis från de tre andra såldes av C. P. Johansson bl.a. i hans möbelaffär i

Tranås samt i filialer i Linköping och Skeninge.

Ännu en anläggning av detta slag fick köpingen 1887, då K.O. Andersson började tillverka möbler, till en början i en liten verkstad inne i köpingen. Två år därefter överflyttades emellertid tillverkningen till en nyuppförd fabriksbyggnad vid Tranåskvarn, där sedan rörelsen drevs under namn av Tranås Norra Stolfabrik.

K.O. Andersson var den förste, som vid tillverkningen använde maskinkraft. I början överfördes kraften direkt från kvarnstocken i den närliggande kvarnen medelst en ställina till drivhjulet på fabriksgaveln. Denna primitiva kraftöverföring ersattes emellertid snart av en modernare transmissionsanläggning, som förde kraft till fabriken ej från kvarnen utan från de nybyggda turbiner som R. Burehardt låtit an- lägga vid sågen på andra sidan ån, och där förut drivkraften även erhållits genom ett kvarnhjul.

Av dessa möbeltillverkningens upphovsmän ämnade C.P. Johansson, J.A. Pettersson och K.J. Sandberg i slutet av 1890-talet sammanslå sina verkstadsrörelser. Och i den sammanslutning, som 1897 bildades under namn av Tranås Möbelfabriks Aktiebolag, kom även K.O. Andersson att ingå. Bolaget, som hade ett aktiekapital av 5,000 kr, över- tog Stolfabrikens byggnader och tomt och en ny, stor fabriksbyggnad uppfördes utmed ån. C. P. Johansson lämnade Företaget 1901 men återkom 1916, då han blev dess disponent, men han lämnade ånyo denna befattning 1919 och efterträddes då av A.Kron. År 1907 lämnade även K.O. Andersson och K.J. Sandberg detsamma för att ägna sig åt ett nytt företag i samma bransch A-B. Möbelindustrikompaniet.

Detta företag, som igångsattes 1907, blev köpingens största i sitt slag. Dess aktiekapital var 120,500 kr.

Fabriksbyggnaden uppfördes mellan järnvägen och landsvägen strax norr om norra järnvägsövergången och som drivkraft användes en modern dieselmotor om 40 hkr, en ångmaskin på 50 och en på 25 hkr.

På Strömsholmen anlade F.O. Larsson 1890 en fabrik för tillverkning huvudsakligen av byggnadsmaterialier. Bland äldre trävarufabriker var också den 1894 av C.A. Andersson grundade Tranås Bobin- & Möbelfabrik. Denna låg liksom de föregående utom köpingen i motsats till dessa söder om köpingen vid Åsvallehult, där vattenkraften i därvarande fall utnyttjades. Från början - det var omkr. 1890 - anlade C.A. Andersson en spinnerifabrik, vilken efter en brand förändrades till *shoddy fabrik samt senare även till nyssnämnda trävarufabrik. Dennes tillverkning utgjordes nästan uteslutande av trädrullar för export till England. År 1905, då friherrarna Hermelin och löjtnant C.Filén, sedan de förra året förut köpt Åsvallehult, därstädes anlade ett elektricitetsverk, flyttades fabriken till sin nuvarande plats väster om järnvägen och strax intill södra järnvägsövergången.

År 1908 bildade C.A. Andersson A-B Kontorsmöbelfabriken med ett aktiekapital av 70,000 kr.

Bobintillverkningen nedlades 1914 och huvudsakligen kontorsmöbler tillverkades sedan.

*Shoddy = textil, rivull i. konstull vari (riven) ovalkad helyllepump (o. annat tidigare jämförelsevis föga bearbetat ylle, t. ex. upprepat stickgarn, kamgarns- o. kardullsändar, söndertrasade garnspolar o. d.) ingår

Fabrikör B. E. Gelotte

Tranås Snickerifabrik grundades 1896 av B. E. Gelotte. Dess fabriksbyggnad lades på en av holmarna mitt i Tranåskvarnsfallet. Tillverkningen kom tidigt att inriktas på vissa specialiteter såsom skolmöbler, inredningar, ett av ägaren konstruerat och patenterat isskåp m.m. Från år 1913 övertogs fabriken av en son, E. Gelotte.

År 1893 bildades Tranås Måleri- & Träförädlingsaktiebolag på grundval av ett mindre bolag, som förut tillverkat huvudsakligen byggnadsmateriel. Aktiekapitalet var 40,000 kr. och fabriksbyggnaden låg på den tomt, där sedan pälsvarufirman Graah-Hagelback & C:is anläggningar byggts. Bolaget, som drev tillverkning av möbler m.m, stod dock ej emot påfrestningarna under affärskrisen 1908 utan råkade på obestånd och upplöstes.